

Tentoonstelling Variétés, spiegel van de dolle jaren

Hendrik Ollivier, Amsab-ISG

Tot 27 februari liep in het Paviljoen van de Leopoldskazerne te Gent, het tijdelijk onderkomen van het Museum voor Schone Kunsten, de tentoonstelling Variétés, spiegel van de dolle jaren. We blikken er graag op terug, niet vrij van enig chauvinisme, want ongeveer de helft van de tentoongestelde stukken bestond uit foto's van Amsab-ISG. Het betrof foto's uit de fameuze collectie Paul-Gustave Van Hecke (of de collectie Variétés), waarrond eerder al een tentoonstelling werd opgezet in het Musée de la Photographie te Charleroi.

Van Hecke was in de jaren 1930 redacteur cultuur en later ook hoofdredacteur van het *Dagblad Vooruit*. Toen hij in 1931 bij *Vooruit* begon, had Van Hecke al een veelzijdige en gevarieerde carrière achter de rug. (Hiervoor verwijzen we graag naar de bijdrage van Tanguy Eeckhout elders in dit nummer). We pikken de draad op in 1928, met de oprichting van het tijdschrift *Variétés, Revue mensuelle illustrée de l'esprit contemporain*. *Variétés* was niet alleen een spiegel van de dolle jaren twintig, het was wellicht ook de beste afspiegeling van de veelzijdige interesses van Van Hecke zelf. De titel en de ondertitel van het tijdschrift dekten in ieder geval de lading. In *Variétés* kwamen een veelheid van onderwerpen aan bod. Er was uiteraard aandacht voor verschillende kunstdisciplines, niet alleen beeldende kunsten maar ook literatuur, theater, muziek, film, naïeve en etnische kunst. Daarnaast - Van Hecke was een man van de wereld - kwamen ook mode, sport, auto's, vrije tijd en andere 'hot items' uit de zorgeloze jaren twintig aan bod. Het mondaine karakter bleek ook uit de advertenties voor designmeubelen, juwelen, kleding, parfums, lederwaren, auto's en andere luxartikelen.

Maurice Tabard, Zonder titel (Surimpression), afgebeeld in Variétés, 15 juni 1929 (cat.74)

Zowel voor de tekstbijdragen als voor de illustraties kon Van Hecke rekenen op zijn talrijke vrienden en kennissen in het kunstenaarsmilieu. Met *Sélection*, een van zijn andere tijdschriften, had hij niet alleen het Vlaams expressionisme een naam gegeven in Europa, maar ook het kruim van de Europese avant-garde leren kennen en naar Brussel gehaald. Onder meer Jozef Cantré, Gustave De Smet, James Ensor, Frans Masereel, Leon Spilliaert, Edgard Tytgat, Frits Van den Berghe, Jean Cocteau, Georg Grosz, Wasily Kandinsky, Paul Klee, Hans Arp, Marc Eemans, Max Ernst, E.L.T. Mesens en René Magritte werkten mee.

De afzonderlijke nummers van *Variétés* waren meestal gewijd aan één thema of onderwerp: naast het bijzonder nummer over het surrealisme werden onder meer aan de stad, de haven, magie, Rusland, Nederland en Oostende nummers gewijd. *Variétés* onderscheidde zich daarbij van andere tijdschriften door de bijzondere plaats die het 'beeld' innam. Illustraties stonden niet in functie van de tekst. Het beeld nam een autonome plaats in. Dat gold ook voor de foto's. Ze werden niet als illustratie tussen de teksten ingelast, maar meestal in afzonderlijke katernen geplaatst. Die katernen stonden daarom niet los van de thematische inhoud van de nummers; het onderwerp of thema werd wel fotografisch benaderd. Zeker op dit punt was *Variétés* vooruitstrevend, om niet te zeggen baanbrekend. Van Hecke stond open voor moderne expressietechnieken. Hij was niet alleen een uitmuntend kenner van de beeldende kunsten, maar ook bijzonder geïnteresseerd in fotografie en film. Hij maakte de ene kunstvorm ook niet ondergeschikt aan de andere, zeker niet in *Variétés*; film en fotografie waren voor hem volwaardige kunstvormen. Het is geen toeval dat Van Hecke contacten had met fotografen die nu tot de allergrootsten uit de geschiedenis van de fotografie behoren: Man Ray, Laslo Moholy-Nagy, André Kertész, Berenice Abbott, Herbert Bayer, Anne Biermann enz. Het is evenmin toeval dat E.L.T. Mesens, door Van Hecke aangesteld als zaakvoerder van zijn kunstgalerij L'Époque, er reeds in 1928 een fototentoonstelling organiseerde. Van Hecke stond aan de wieg van de moderne fotografie. Dat maakt de collectie van Amsab-ISG ook zo bijzonder. Het is geen met historisch 'hindsight' samengestelde verzameling, maar een verzameling die tot stand kwam terwijl de moderne fotografie zich volop ontwikkelde als autonome kunstvorm.

Het zou echter verkeerd zijn hieruit af te leiden dat alleen de artistieke fotografie een plaats kreeg in *Variétés*. Naast de experimenten met licht en vorm van Man Ray of Maurice Tabard vinden we ook de meer documentaire of sociaal bewogen fotografie van Germaine Krull. In de eveneens door E.L.T. Mesens samengestelde en dicht bij de fotografie in *Variétés* aanleunende Internationale Tentoonstelling der Photographie in het Paleis voor Schone Kunsten in 1932 vinden we overigens volgende merkwaardige 'genres' naast elkaar: kunstfotografie, 'rayogrammen' en 'fotogrammen', collage en fotomontage, publiciteitsfotografie, reportagefotografie, 'cinemafotografie', 'illustratie-

fotografie', 'wetenschappelijke fotografie', 'bloemenfotografie' en tot slot een hoofdstukje fotoapparatuur! Van Hecke speelde met al deze beelden. Hij plaatste foto's en schilderijen naast elkaar, soms omdat er een verwantschap was naar thema, soms wegens gemeenschappelijke elementen in het beeld, nooit voor de hand liggend.

De tentoonstelling in het Paviljoen sloot zeer dicht aan bij het tijdschrift, in die zin dat de tentoongestelde werken allemaal ooit gepubliceerd werden in *Variétés*. De verschillende nummers van het tijdschrift - meestal de covers, ontworpen door kunstenaars uit de kennissenkring van Van Hecke - waren te bewonderen in vitrines. Op het gelijkvloers werden het tijdschrift en de figuur van Van Hecke geïntroduceerd. Met onder meer enkele foto's van het interieur van de bar - ontworpen door Baugniet - in Van Heckes huis aan de Congolaan te Brussel, verzamelplaats van kunstenaars en redactie. Ook enkele reclameontwerpen van René Magritte voor Norine. Op de eerste verdieping stond de meer documentaire kant van *Variétés* centraal. Zoals gesteld besteedde *Variétés* niet alleen aandacht aan kunst maar ook aan diverse aspecten van het maatschappelijke en culturele leven. Daarbij kwamen ook de minder fraaie kanten van de maatschappij aan bod: armoede, prostitutie, vereenzaming. Aan de wanden daarbij aansluitend werk van onder anderen Frans Masereel, George Grosz, Frits Van den Berghe en Henri Van Straten.

Op de tweede verdieping lag de klemtoon meer op de artistieke kant van *Variétés*, met onder meer werk van Gust De Smet, Edgard Tytgat, Frits Van den Berghe, E.L.T. Mesens, Max Ernst en James Ensor.

Opvallende, en voor ons enigszins geruststellende, vaststelling was dat de foto's zeker niet weggedrukt werden door dit artistieke geweld. Dit had uiteraard te maken met de kwaliteit van de geselecteerde foto's, maar was zeker ook de verdienste van de samenstellers. Op beide verdiepingen werden de foto's op de tegenover elkaar liggende zijwanden van de zaal geplaatst. Op de eerste verdieping langs de ene kant werk van Germaine Krull, Florence Henri, André Kertesz, Robert De Smet, langs de andere kant een indrukwekkende pêle-mêle van kadertjes, in een zorgvuldige compositie, die de diverse thema's uit *Variétés* aansneden.

Op de tweede verdieping aan weerszijden een lange 'fotoband', met langs de ene kant enkele van de mooiste pareltjes uit onze collectie: Maurice Tabard, Eli Lotar, Man Ray, E.L.T. Mesen, langs de andere kant idem met Eugène Atget, Germaine Krull, Ewald Hoinkis, Florence Henri, Anne Biermann en Herbert Bayer.

We hopen nu al dat de samenwerking met het Museum rond Masereel een even groot succes wordt.